

Esitetilaukset:

Sähköposti: lahettamo@yliopistopaino.fi

Telekopio: (09) 7010 2370

Yliopistopaino, lähettämö,

PL 26, 00014 Helsingin yliopisto

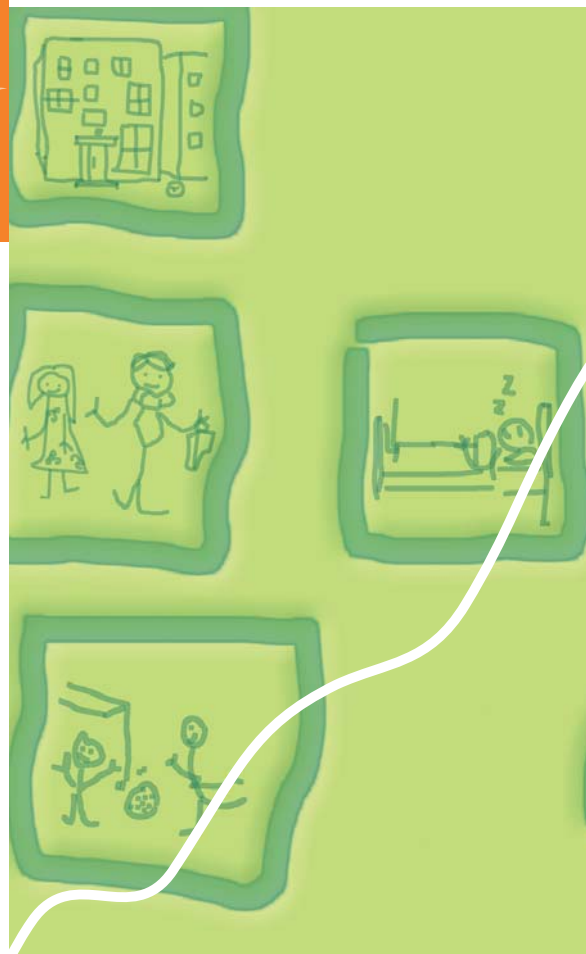
Vähimmäistilaus 50 kpl

Sosiaali- ja terveysministeriö
 Meritullinkatu 8, Helsinki
 PL 33, 00023 Valtioneuvosto
 Puhelin (09) 16001
 Telekopio (09) 160 74126

Internetissä: www.stm.fi > julkaisut**ISSN 1236-2123****ISBN 952-00-1772-0 (nid.)****ISBN 952-00-1773-9 (PDF)**

9 789520 017729

SOSIAALI- JA
 TERVEYSMINISTERIÖ

Potilaan oikeudet

SOSIAALI- JA
 TERVEYSMINISTERIÖ

Potilaan oikeudet

Potilaan oikeusturvan parantamiseksi Suomessa on laki potilaan oikeuksista. Laki koskee koko terveydenhuoltoa ja sosiaalihuollon laitoksissa annettavia terveydenhuollon palveluita.

Lain keskeiset kohdat ovat:

- *Hoitoon tarvitaan potilaan suostumus.*
- *Potilaalle annetaan tiedot hänen terveydentilastaan ja hoidosta: mitä hoitoon sisältyy, millaisia riskejä siihen liittyy ja mitä eri hoitovaihtoehtoja potilaalla on.*
- *Jonottamaan joutuvalle ilmoitetaan odottamisen syy ja sen arvioitu kesto.*
- *Hoitoon tyytymätön voi tehdä muistutuksen hoitolaitokselle tai kantelun terveydenhuoltoa valvovalle viranomaiselle.*
- *Hoitolaitoksella on oltava potilasta avustava potilasasiamies.*

Jokaisella Suomessa asuvalla ihmisellä on oikeus saada terveydentilansa edellyttämää terveydenhoitoa ja sairaanhoitoa niiden voimavarojen rajoissa, jotka ovat käytettävissä. Suomessa kunnat vastaavat terveydenhuollon järjestämisestä, ja niiden velvollisuuksista on säädetty laeissa.

Potilaalla on oikeus hyvään hoitoon ja kohteluun. Hoito on järjestettävä niin, ettei se loukkaa potilaan ihmisarvoa, vakaumusta tai yksityisyyttä. Potilaan äidinkieli, kulttuuri ja henkilökohtaisen tarpeet otetaan mahdollisuuksien mukaan huomioon. Lapsipotilaita hoidettaessa otetaan huomioon myös muun perheen tarpeet.

Suostumus ja yhteisymmärrys

Hoitoratkaisut on tehtävä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa, toisin sanoen hänen suostumuksellaan. Jos potilas kieltäytyy hoidosta tai jostain hoitotoimenpiteestä, pyritään sopimaan muusta hoitotavasta. Potilas voi myös kieltäytyä kokonaan hoidosta.

Vähäisissä hoitotoimenpiteissä potilaan suostumukseksi voidaan katsoa se, että hän on hakeutunut hoitoon. Pääsääntöisesti suostumus on kuitenkin selvitettävä keskustelemalla potilaan kanssa. Sen vuoksi on tärkeää, että potilas saa riittävästi tietoa terveydentilastaan, hoidon sisällöstä ja vaikutuksista, mahdollisista riskitekijöistä ja hoitovaihtoehtoista. Laki velvoittaa terveydenhuollon henkilöstön antamaan potilaalle ennen hoitoon ryhtymistä ja hoidon aikana riittävästi ja ymmärrettävässä muodossa olevaa tietoa. Jos potilaalla ja henkilöstöllä ei ole yhteistä kieltä, on pyrittävä järjestämään tulkkaus. Tulkkia voidaan tarvita myös puhe- tai aistivammaisten potilaiden kanssa keskusteltaessa.

Selvittäessään potilaalle hoitoon liittyviä asioita henkilökunnan on huolehdittava siitä, etteivät potilasta koskevat tiedot paljastu sivullisille. Hoitoon liittyviä tietoja ei pidä antaa potilaalle, jos hän ei halua tietää niitä.

Tajuttoman potilaan hengen tai terveyden ollessa vaarassa annetaan tarvittava hoito, vaikka potilaan tahtoa ei pystytäkään selvittämään. Jos potilas on kirjoittanut hoitotahdon eikä ole syytä epäillä, että se olisi esimerkiksi vanhentunut ja potilas olisi muuttanut mieltään, on toimittava hoitotahdon mukaisesti. Epäselvissä tapauksissa hoitohenkilökunta neuvottelee asiasta potilaan lähiomaisten kanssa.

Jos potilas ei pysty esimerkiksi kehitysvammaisuuden tai vanhuudenheikkouden vuoksi päättämään hoidostaan, hänen toiveensa on yritettävä selvittää hänen läheistensä kanssa ennen hoitopäätösten tekemistä.

Alaikäisen hoito

Lapsipotilasta hoidettaessa hänen mielipiteensä on otettava huomioon silloin, kun se on hänen ikäänsä ja kehitystasoonsa nähden mahdollista. Jos alaikäinen ikänsä ja kehitystasonsa perusteella pystyy päättämään hoidostaan, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Hänellä on myös oikeus kieltää terveydentilaansa ja hoitoaan koskevien tietojen antaminen huoltajilleen tai muille läheisilleen. Jos lapsi on liian nuori ilmaisemaan oman mielipiteensä, häntä on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen vanhempiensa tai huoltajansa kanssa.

Lääkäri tai muut ammattihenkilöt arvioivat hoitokysymyksissä lapsen tai nuoren kehittyneisyyden.

Laki suojaa alaikäistä potilasta myös siten, että hänen vanhemmillaan tai huoltajallaan ei ole oikeutta kieltää hoitoa, jota tarvitaan alaikäisen potilaan henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi.

Hoitoon pääseminen

Kiireelliseen hoitoon potilas pääsee nopeasti. Vuonna 2005 on tullut voimaan laki kiireettömään hoitoon pääsemisestä. Sen mukaan terveyskeskukseen on saatava arkipäivänä virka-aikaan puhelinyhteys välittömästi, ja potilaan hoidon tarve on arvioitava kolmen päivän kuluessa yhteydenotosta. Hoidon tarve voidaan usein arvioida jo puhelimesta, ja arvion voi tehdä muukin terveydenhuollon ammattihenkilö kuin lääkäri. Jos potilaan tilanne vaatii käyntiä terveyskeskuksessa, sinne on päästävä kolmessa päivässä.

Sairaalassa lääkärin on arvioitava potilaan hoidon tarve kolmessa viikossa siitä, kun lähete on tullut sairaalaan. Arvio voidaan tehdä lähetteen perusteella tai potilas voidaan kutsua tutkimuksiin sairaalaan. Jos lääkäri arvioi hoidon tarpeelliseksi, hoitoon on päästävä viimeistään kuudessa kuukaudessa.

Jos sairaala ei pysty antamaan potilaalle hoitoa määrätyssä ajassa, sen on järjestettävä se muualla, esimerkiksi toisessa sairaalassa tai yksityisessä hoitolaitoksessa. Potilaalle ei aiheudu tästä ylimääräisiä kustannuksia.

Potilasasiakirjat

Potilaalla on oikeus tarkistaa tiedot, jotka hänestä on kirjattu potilasasiakirjoihin, ja tarvittaessa oikaista ne.

Potilasasiakirjojen tiedot on pidettävä salassa. Hoitohenkilökunta ei saa antaa niistä tietoja sivullisille ilman potilaan kirjallista suostumusta. Sivullisiksi katsotaan muut kuin potilaan hoitoon hoitoyksikössä osallistuvat henkilöt. Myös omaiset katsotaan sivullisiksi. Jos potilas ei itse kykene päättämään hoidostaan, omaisille annetaan tarvittavat tiedot, jotta potilaan tahto saadaan selvitettyksi. Tajuttoman potilaan lähiomaisille tai muulle läheiselle annetaan tieto hänen joutumisestaan hoitoon ja hänen terveydentilastaan, ellei ole syytä olettaa, että potilas tajuissaan ollessaan kieltäisi sen. Joissakin harvoissa tapauksissa potilaan oikeutta saada tietoja ja tarkistaa potilasasiakirjoja voidaan rajoittaa, jos tietojen saamisen arvioidaan vaarantavan vakavasti hänen terveytensä tai henkensä.

Potilasasiamies auttaa

Jokaisella terveydenhuollon toimintayksiköllä on potilasasiamies. Hän antaa potilaalle tietoa tämän oikeuksista ja auttaa tarvittaessa potilasta tekemään muistutuksen tai kantelun hoidosta tai korvaushakemuksen hoitovirheestä.

Hoitoon tai kohteluun tyytymätön potilas voi tehdä asiasta muistutuksen hoitoyksikön johtajalle. Muistutuksen tavoitteena on tarjota potilaalle helppo ja joustava keino esittää mielipiteensä hoitoyksikölle. Samalla hoitoyksikölle tarjoutuu mahdollisuus korjata tilanne nopeasti. Jos muistutusta käsiteltäessä ilmenee, että se voi johtaa esimerkiksi potilasvahinkokorvaukseen, vahingonkorvaukseen tai kurinpitomenettelyyn, potilasasiamies auttaa potilasta panemaan asian vireille Potilasvahinkokeskuksessa tai ohjaa kantelun teossa.

Muistutuksen tekeminen ei rajoita potilaan oikeutta kannella hoidosta. Hoidosta voi kannella oman alueensa lääninhallitukseen, joka tavallisimmin käsittelee kantelut. Lääninhallitus ohjaa monimutkaisemmat kantelut Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen (TEO) käsiteltäviksi. Potilas voi tehdä kantelun suoraan Terveydenhuollon oikeusturvakeskukseen, mutta sovitun työnjaon mukaan TEO ohjaa useimmat kantelut lääninhallitukseen.

Lähde: Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785